

állami ellenőrzésben és a közjogi dogmatikában a szabálytalanságok tételes jogi fogalma kidolgozásának igénye. Ez megkönyviténé a Számvevőszék és az ellenőrzöttök dolgát, valamint áttekinthetőbbé válhatna az egész közpénzügyi rendszer.”

Csapodi Pál, az ÁSZ főtárgya a Számvevőszék elmúlt húsz évéről beszélt, s azt emelte ki, hogy az ÁSZ a végrehajtó hatalomtól függetlenül működik és általános hatáskört kapott a közpénzek ellenőrzésére, míg Pulay Gyula (főigazgató) az ÁSZ költségvetési javaslat véleményezési kötelezettségét ismertette részletesen, összehasonlítva az ÁSZ, illetve Költségvetési Tanács szerepét.

Domokos László, a Számvevőszék elnöke röviden köszönetet mondott az egyetemnek a konferencia megszervezésével kapcsolatos felajánlásáért és a történeti áttekintés után az Állami Számvevőszék stratégiájáról és jövőképeről beszélt. „Stratégiánk célja, hogy az ÁSZ szilárd szakmai alapon álló, értékteremtő ellenőrzéseivel előmozdítsa a közpénzügyek átláthatóságát, és ezzel hozzájáruljon a jó kormányzáshoz. (...) A magyar közpénzügyek leromlását sem az Alkotmány, sem a korábbi Költségvetési Tanács, sem pedig az Állami Számvevőszék nem tudta megakadályozni. 2010-ben és 2011-ben ezért új jogszabályok születtek, amelyek soha nem látott elköteleződést jelentettek a rendezett közpénzügyek irányában. Ennek a megújulásnak a részeként került közpénzügyi fejezet a 2012 januárjától hatályos Alaptörvénybe, kapott nemzetközi szinten is kiemelkedő jogositványokat a Költségvetési Tanács, illetve ehhez kapcsolódóan újult meg az Állami Számvevőszékről szóló törvény is.”

A jövővel kapcsolatban kiemelte: „Márpedig Magyarországnak talán soha nem volt akkora szüksége egy jól

működő Számvevőszékre, mint most. Ellenőrzés nélkül ugyanis nem lehet rend a közpénzügyekben, rend nélkül pedig nem kezdődhet meg a magyar gazdaság és társadalom talpra állása. Látnunk kell, hogy a mostani válság nem csak veszély, hanem lehetőség is, hogy egy reális, fejlődőképes társadalmat teremtünk magunknak. A múltbeli tévelygéseink árát kell most megfizetnünk, de meggyőződésem, hogy a nehéz évek a megtisztulást is elhozhatják az országunknak.”

A konferenciát mindkét intézmény rendkívül sikeresnek értékelte, a kimagasló látogatottságú tudományos előadások átfogták a múlt, a jelen és a jövő spektrumát. Az Egyetem ezzel a konferenciával is támogatni kívánta, hogy az ÁSZ költségvetési ellenőrző és előremozdító (tanácsadó, véleményező és javaslattevő) szerepét – különösen a gazdasági válság idején – minél teljesebben be tudja tölteni. E feladatának teljesítéséhez kifejezetten szükség van a szakértői körök aktív fellépésére, a tudásközpontokban – így az egyetemeken – felhalmozódott tapasztalat befogadására és szakmai érvek mellett zajló viták lefolytatására.

Kovács Norbert

Jegyzetek

- ¹ Az ún. 2. költségvetési szerződés hozta létre 1975. július 22-én. Hatályba lépett 1977. június 1-jén.
- ² Kovács Árpád: *Közpénzügyek* (ELTE Jogi Kari Jegyzetek, Eötvös Kiadó, Budapest, 2010, 161. p.)
- ³ 1870:18. törvénycikk Az állami számvevőszék felállításáról s hatásköréről.

Nemzetközi jogtörténész konferencia a Zágrábi Egyetemen (2011. november 3–5.)

A Zágrábi Egyetem Jogi Karának Horvát Jog- és Államtörténeti Tanszéke¹ fennállásának századik évfordulóját ünnepelte 2011-ben. E jeles alkalomból Dalibor Čepulo tanszékvezető professzor irányításával 2011. november elején nemzetközi konferenciát szerveztek, amely két célt is szolgált: egyrészt a megemlékezést a kerek tanszéki évfordulóról, másrészt azon tény megünneplését, hogy kétszáz éve, 1811-ben hirdették ki a General Civil Code-ot, az ABGB-t. A szervezés motorja a tanszék tanársegédje, Mirela Krešić volt.

A konferenciára hét közeli ország (Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Macedónia, Magyaror-

szág, Szerbia és Szlovénia) tizennégy egyeteméről (többek között például Bécs, Belgrád, Ljubljana, Dubrovnik, Graz, Sarajevo, Split, Skopje, Rijeka, Mostar) érkeztek résztvevők, így valóban egy nemzetközi, országok közötti rendezvényt ünnepelték a jeles évfordulót. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke is meghívást kapott a nemzetközi konferenciára; tanszékünk két fővel, Rigó Kinga PhD-hallgatóval és Gosztonyi Gergely tanársegéddel képviseltette magát. Gosztonyi Gergely a konferencia első napján, a vezető szekcióban adott elő, míg Rigó Kinga a második nap legérdekesebb részét, a kerekasztal-beszélgetést vezette fel prezentációjával. Mindketten az állam- és jogtörténet oktatásának magyarországi történetéről, az intézményrendszerrel, a jelenlegi helyzetről és a jövőbeli utakról szoltak előadásaikban. Horvát társtanszékünk szándékai szerint konferencia-kiadvány formájában 2012-ben az összes előadást megjelentetik, így a szélesebb olvasóközönség is megismerheti azokat.

A konferencia első napján elhangzott előadások első sorban a történelmi háttérre koncentráltak, széles kitekin-

tést engedve a jogtörténet-tudomány történetének alakulására a hét résztvevő országban. A prezentációk kitértek a jogtörténet-tudomány fejlődésének különbözőségére: a római joggal való kapcsolatára, az önálló tudománnyá válás történelmi problémáira, a történeti fejlődésből levonható tanulságokra, a jogharmonizációra és az európai integrációval való kapcsolatára egyaránt. Kiválóan illeszkedett az előadássorozatba a nagy sikert aratott és gazdag képanyaggal illusztrált magyar prezentáció, mely az egyetem alapításától – a kezdetektől – úgy mutatta be a magyar jogtörténet tanszék, illetve a jogtörténet-tudomány néhány jeles tudósának életét, hogy közben kitért a tanszék napjainkban zajló életére és a hatályos joganyag alapján a magyar jogtörténet előtt álló kihívásokra egyaránt.

A második napot is szekció-előadások vezették be, amelyek témája az európai kontextusba helyezett horvát jogfejlődés volt. A szekcióülés után a résztvevők átvonultak a „Múlt az a terep, amelyen állunk” című kiállítás megnyitójára, amely a Horvát Jog- és Államtörténeti Tanszék elmúlt száz évének állít méltó emléket. A megnyitón a horvát jogtudomány jeles képviselői is részt vettek, így – többek között – a Horvát Legfelső Bíróság és a Horvát Alkotmánybíróság elnöke is megtisztelte jelenlétével a megnyitót, s ettől nyilvánvalóan nem függetlenül, magát a tanszéket is. A kiállításon régi térképek, könyvek, fotók, indexek vezették végig a látogatót száz év horvát (jog)historiáján.

A konferencia második napját egy kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyben a résztvevők a jogtörténet oktatásának jelenlegi régiós helyzetéről tartottak eszmecsereket, és ahol megpróbálták közösen kitalálni, hogy a következő száz évben milyen sors vár, milyen sors várhat diszciplínákra. A beszélgetés konklúzióit az alábbi pontokban lehet összefoglalni:

1. *A jogtörténet intézményi helyzete a régióban nem kielégítő.* Bár a legtöbb intézményben kötelező tárgyként szerepel, sok helyen felmerült a nemzeti és az egyetemes jogtörténeti, illetve a római jogi tárgyak, tanszékek összevonása. A résztvevők úgy ítélik meg, hogy a jogtörténet tanulmányozása feltétlenül szükséges a társadalmi folyamatok, a jogrendszer és a hatályos jog mélyebb megérté-

séhez. A történelmi háttér hiánya így nem csupán a hallgatói státuszuk idején érinti a joghallgatókat, de későbbi munkájukhoz kapcsolódóan az egész jogrendszerre hatással lehet.

2. *Az egyetemek közötti együttműködés alapvető fontosságú.* A konferencia résztvevői megvitatták, hogy mivel mindannyian történelmileg soknemzetű és soknemzetiségű államokból származnak, ezért a rendszeres találkozók-

nak prioritást kell élvezniük a jövőben. Ráadásul e területek joghistoriája számtalanszor összefonódott az idők során, így nem csak a múltat és a jelent, de a közös európai jövőt is építik azok, akik közös kutatásokban vesznek részt a régióban.

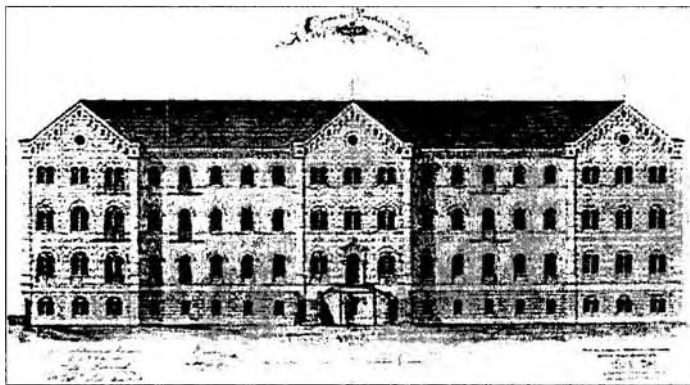
3. *Az egyetemeken belül minél több és szélesebb spektrumú jogtörténeti kurzusokat kell felkínálni a hallgatónak és az oktatóknak is.*

A jogtörténet önálló diszciplínaként való megtartása mellett kiemelt fontosságú a különböző hatályos jogot oktató tanszékekkel való együttműködés. Mindez nemcsak kutatásokban, hanem közös kurzusokban, konferenciákban, diákkörökben is formát ölthet.

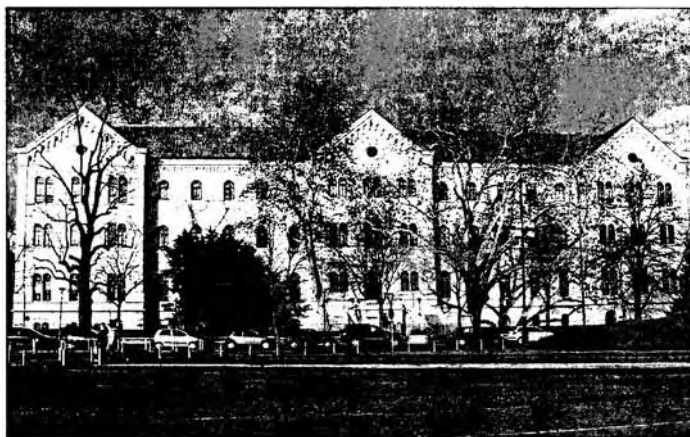
4. *A Bologna-rendszerrel összefüggésben is erősíthető a jogtörténet szerepe a régióban.* A kerekasztal-beszélgetésen felmerült, „hol is van vége a jogtörténetnek?”. Néhányan a második világháború idejét jelölték meg határkőként, hiszen az azóta eltelt idő kellő rálátást biztosít az értékeléshez, míg mások pozitívista módon arra az álláspontra helyezkedtek, hogy minden jogtörténet, ami nem hatályos jog (például horvát társtanszékünkön a 2000-es évek – már nem hatályos – horvát jog-

anyaga is a jogtörténet

része). A résztvevők abban mind egyetértettek, hogy a jogtörténet oktatása nem lehet „antik” hatású, azaz a hallgatósággal meg kell értetni, hogy a múltból vett példák megértése elősegítheti a jelen jogi folyamatainak megértését. A jogi tradíciók nélkül nem lenne, vagy másmilyen lenne hatályos jogrendszerünk is. Ennek megértéséhez pedig elengedhetetlen a joghistoria megismerése. A Bologna-rendszer kapcsán a tehetséges hallgatókkal való kiemelt foglalkozás is előtérbe kerül, ám tudni kell, hogy mindenfajta tehetséggondozás gyümölcse csak évekkel, évtizedekkel később érik be igazán.

A Zágrábi Egyetem jogi fakultása épületének tervrajza

A Zágrábi Egyetem Rektórátsa és a Jogi Kar

5. *Energiát kell fektetni a jogtörténeti tárgyú témák népszerűsítésébe.* Televíziós műsorokban való részvétel, népszerűsítő újságcikkek megjelentetése, előadások tartása alapvető fontosságú lehet. Mindemellett érdemes lenne megfontolni a középiskolai tananyag jogtörténeti szempontú bővítését is.

6. *Új témák, új kutatási területek szükségessége a jogtörténetben is.* Az alkotmány- és jogtörténet mellett, amely magában foglalja többek között a büntetőjog, a magánjog vagy a közigazgatási jog kialakulásának, fejlődésének vizsgálatát, egyre inkább szükséges az interdiszciplináris kutatások megerősítése. Olyan új témák jogtörténeti elemzése is alapvetővé kezd válni, mint a modernitás, az urbanizáció, a globalizáció, a nemzetállamok felemelkedése és bukása, vagy a társadalom peremére szorult csoportok, a kisebbségek vizsgálata.

A konferencia konklúzióit a szervezők az erre a célra létrehozott levelezőlistán mindenki számára elérhetővé tették, a résztvevők belátására és lehetőségeire bízva az abban foglaltak hasznosítását a jogtörténet oktatásában. A konklúziók és a konferencia előadásai írott anyagának a közeljövőben történő megjelenése azonban olyan

befejezése e nemzetközi konferenciának, amely egyben magában hordja a további együttműködés, a közös gondolkodás és közös munka kezdetét, egyúttal lerakta egy gyümölcsöző kapcsolat alapjait.

Végül, de nem utolsósorban kell megemlíteni a konferenciának helyet adó város – különösen a Káptalandomb, a Felsőváros és az Alsóváros – történelmi gazdagságát, csodálatos fekvését, a horvát parlament és a városháza épületét, a jogi kar klasszicista szépségét, külön kiemelve az 1901-ben alapított zágrábi iskolamúzeum kiállítását, amely magyar szemmel különösen érdekes gyöngyszemeket

rejt: képeket a zágrábi akadémia életéből, uralkodóházak családfáját, szemelvényeket a magyar jogtörténettel közös forrásokból, de korabeli tankönyveket és tanszereket is.

Gosztonyi Gergely – Rigó Kinga

Jegyzet

¹ http://www.pravo.unizg.hr/PHPD/opce_informacije

Vajna Károly-emlékülés Kiskunfélegyházán

A hajdani kiváltságos kerületi székház, a jelenlegi Kiskun Múzeum klasszicista épületének tekintélyt parancsoló kapuja Vajna Károly születésének 160. évfordulója alkalmából megnyílt az érdeklődők előtt: Kiskunfélegyházán, 2011. október 17. napján a Bács-Kiskun Megyei Főügyészség és a múzeum szervezésében került sor a magyar történeti büntetésügyi irodalom és a Büntönügyi Múzeum megteremtőjének emlékére rendezett ülésre és emlékszoba-avatásra.

Az emléknapon több előadás hangzott el a magyar büntetésügyi történetével kapcsolatban.

Elsőként Nánási László, Bács-Kiskun megyei főügyész Vajna Károly életútját ismertette képekkel gazdagon illusztrálva, hiszen egy ember munkásságát akkor érthetjük meg igazán, ha tudjuk, milyen környezetben szocializálódott, milyen családi példa állt előtte, s ha ismerjük azt a történelmi korszakot, amelyben nevelkedett.

Vajna Károly 1851. október 13-án született Nagyenyeden, ahol édesapja a nagyhirű református kollégium tanára volt. Kollégiumi tanulmányai után Vajna a nagyszombati jogakadémián tanult tovább. Ő maga 1887-ben – bírósági, vármegyei és városi hivatalok után – került végleges életpályájára a szegedi börtönbe, ahol ellenőrként kezdte magasra ívelő büntetés-végrehajtási pályafutását. Különböző állomáshelyek és beosztások után a századfordulótól a Budapesti Királyi Országos Gyűjtőfogház igazgatójaként tevékenykedett. Ebben az időszakban kezdte felkutatni a magyarországi büntetések addig feltáratlan történetét. Gyűjtéseinek alapját a vármegyékhez, településekhez, uradalmakhoz intézett levelezések és tárgyak beszerzése adta. Vajna e munkássága eredményeként olyan tudományos értékkel bíró adatmennyiség megismerésére tett szert, amelynek felhasználásával 1906-ra megírta a *Hazai régi büntetések* című, kétkötetes, óriási művét, amelyben tárgyi és iratforrások alapján megörökítette a Csemegi-kódex előtti magyar büntetésügyi emlékeit. Munkája úttörő jellegét annak korabeli fogadtatása is bizonyította, hiszen a történész, a jogi, sőt még a néprajzi szakajtó is tudósított róla, alapvető jelentőségűnek ítélve azt.